

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח).

בס"ד | גיליון 40
עקב התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

ברית כנגד ברית. שמירה כנגד שמירה

דברים ז' י"ב: "והיה עקב תשמעו את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך".

פירוש: אם תשמרו את הברית שכתתם עם ה', מדה כנגד מדה, ישמור ה' את הברית שכתת עם אבותיכם.

"דבר אחר אם שמרתם את דבריכם, הרי ראשיכם שמורים, ואם לאו אין ראשיכם שמורים".

(ספרי דברים פ"א ק"ג)

...

שכחה בחטא ובעונש

דברים ח' י"ט: "והיה, אם-שכח תשכח את-ה' אלקיך, והלקת אחרי אלהים אחרים, ועבדתם והשתחיתם להם העדתי בכם היום, כי אבד תאבדו".

...

שמע מצוה - ישמע עוד, שכח מצוה - ישכח עוד מצוות

"ויאמר אם שמוע תשמע, מכאן אמרו שמע אדם מצוה אחת, משמיעין לו מצות הרבה, שנאמר: אם שמע תשמע, שכח אדם מצוה אחת, משכחין לו מצות הרבה, שנאמר: והיה אם שכח תשכח".

(מכילתא דרבי ישמעאל בשלח, מסכתא דויסע פרשה א')

...

אם תשכח - תשכח

"אם שכח תשכח, תשכח - תשכח (ושם הערה מ"ז: אולי צ"ל תשכח)".

(רמזי רבינו יואל)

אהבת הגר

דברים י"ט: "ואהבתם את הגר, כי גרים הייתם בארץ מצרים".

מדה כנגד מדה - סיפור מגדולי ישראל

'תזכה להעיר ולהאיר'

דברים י"א י"ג: והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:

היה בחור בישיבת 'תורת אמת' בלונדון, שמדי בוקר בבוקרו העיר את כל הבחורים לעבודת התפילה. הוא היה עובר במסירות רבה מחדר לחדר, ומעיר בנחת ובחיבה את מאות התלמידים.

בימי החורף הקפואים של לונדון, ובימי הקיץ החמים, תמיד-תמיד, ראו אותו משכים בשעה מוקדמת למלאכת הקודש הזו.

יום אחד ניגש אליו ראש הישיבה ובירכו ש'בזכות זה שהינך מעיר את הבחורים שלנו, תוכה להעיר ולהאיר את כל עם ישראל בתורתך'.

לבחור זה קראו משה שטרנבוך, מי שאכן צמח ברבות הימים לאחד מגדולי דורנו.

ברכתו של הגר"י שניידר התקיימה במלואה!

על שלא הספידו כראוי את המת (אהרן) נגרמו להם מיתות נוספות

דברים י' ו': "ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן ויעקב שם ויכהו אלעזר בנו תחתי".

בירושלמי (יומא פ"א ה"א, שם סוטה פ"א ה"י): "כתיב (דברים י' ו') ויבני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת אהרן והלא בהר הקר מת! הלא הוא דכתיב (וזה שכתוב בבמדבר ל"ג ל"ח) ויעל אהרן הפהן אל הר הקר על פי ה' וימת שם! אלא, מפיון שמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובקשו הכנענים להתגרות בם. הלא הוא דכתיב (שם כ"א א') וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וילחם בישראל. מהו דרך האתרים? כי מת התנ"ך הגדול שהיה תר להם את הדרך (תנ"ך הוא זה שבקי בדרכים שיועד לתור את הארץ. וענני כבוד היו מראים להם את הדרך אשר ילכו בה, וכשהסתלק אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובאו הכנעני ונתגרו בהם ועשו עמהם מלחמה) ובקשו ישראל לחזור למצרים, ונסעו לאחוריהן שמונה מסעות! ורץ אחריו שבטו של לוי (שבט לוי נלחם נגד הכנעני) והרג ממנו מישראל שמונה משפחות. אף הם הרגו ממנו משבט לוי ארבע משפחות (משפחת שמעי נעקרה לגמרי, וג' משפחות נהרגו רבים מהם ונשארו מתי מספר, והן משפחות עמרם ויצהר ועוזיאל. ואומר (דברי הימים א' ל"ו כ"ג) אחר שהעמיד דוד את הלויים על סדרם, נאמר) לעמרמי ליצהרי לחברוני לעזראלי (ולכאורה זה פסוק מיותר), אלא ללמדך אימתי חזרו, בימי דוד (שנחשבו למשפחות לפי שנתוספו עליהם ונתרבו). הלא הוא דכתיב (תהלים ע"ב ז') יפרח בגמיו צדיק ורב שלום עד בלי ירח (ובני לוי היו רודפי שלום כאהרן ופינחס לכן אמר עליהם ורב שלום. כשחזרו ישראל למוסרה) אמרו, מי גרם לנו לדמים הללו (מה גרם לנו שנהרוג מישראל)? אמרו, על שלא עשינו חסד עם אותו הצדיק (שלא הספידו כראוי את אהרן! מיד) וישבו וקשרו הספידו וגמלו לצדיק חסד והעלה עליהן המקום פאלו מת שם ונקבר שם וגמלו לצדיק חסד (ובזה מתורצת הקושיא וכי במוסרה נקבר, והלא בהר ההר נקבר. ואכן, נקבר בהר ההר אלא שכאן ספדו לו ונחשב שנקבר כאן)".

פירוש: על שלא הספידו כראוי את המת (אהרן), נגרמו להם מיתות נוספות.

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.) "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.)

בס"ד | גיליון 40
עקב התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בדף היומי

החושך שבהריגת שני אחין.

הרוצים להרבות ממונם שלא כדן – יאבד ממונם

דף כט-כט: "ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות: על משהי שטרות פרועים ועל מלוי ברבית, ועל שהיה ספק בידם למחות ולא מיחו (וברש"י: על שהיה ספק בידם של בעלי בתים הללו למחות ביד עוברי עבירות שבדורם, שדבריהם נשמעים מחמת עושרם, והבריות יראים מהם, ולא מיחו), ועל שפוסקים צדקה ברבים ואינן נותנין".

ועל משהי שטרות פרועים: "... ונראה לי בס"ד דהמלוה אינו משהה שטר פרוע כדי שהוא עצמה יגבה בו דלא חציף איניש להעיז פניו לגבות מן הלוה שתי פעמים אך הוא משהה אצלו שטר פרוע כדי שאחר שיפטר יהיו בניו גובים אותו בחשבם שעדיין לא נפרע, ולכן מדה כנגד מדה נמסר למלכות ואז לוקחת כל ממון הנמצא אתו וממילא תיקח גם שטרות, נמצא זה חשב להוסיף לבניו ממון בשטרות אלו באיסור אז גם ממונו העקרי ניטל ואבד מידו, וכמ"ש, גמלא אזל בעי קרני, אודניה דהוי ליה גזיזו מיניה...".

(בן יהוידע)

"... וכן מה שאמר פוסקי צדקה ברבים ואין נותנין יש בזה עוון גדול ד'בל יחל', ולכן יש לפרש דהכל קאי על עוון הראשון שמשהה שטרות פרועין דבזה יש העונש **מדה כנגד מדה**, הוא השכין באהלו עוולה, לכן ע"פ עוול גוזלין ממנו, אכן לכאורה היה יכול לתרץ שאין משהה שטר פרוע שאף שהוא הלוה מנה ופרעו מנה מ"מ ע"פ חוק המדינה יש לו לחשוב שמקצת הפרעון היה ריבית וא"כ השטר עדיין אינו פרוע לגמרי לזה קאמר ועל מלוי בריבית הרי ממנ"פ אתה עובר עבירה או שאתה מכוון לגזול או שאתה מכוון ללות בריבית אכן עוד היה יכול לתרץ שמהה השטר בידו בכונה רצויה שאם הלוה יהיה עובר עבירה שיכול להתרות ולמחות בו שאם לא תשוב אגבה ממך שטרי אף שאין בלבו לעשות כן לזה קאמר ועל שיש בידו למחות שאם אותן בעלי בתים יש בידם למחות ולא מיחו, א"כ גם תירוץ זה אין להם, אמנם עוד יכולים לתרץ שעושיין כן בכוונה רצויה לטובת עניים שממתין המלוה לעת שיזדמנו מלויים אחרים עמו ועם לווה זה, ואז יוציא השטר ויתן ללווה כאלו מחזירו בתורת צדקה בלי פרעון, שהרי האחרים לא ידעו שכבר נפרע, ועי"ז גם הם יעשו כן לשמט חובותיהם או להרבות בצדקות, לזה קאמר ועל שפוסקים צדקה ברבים, דלזה בפני עצמו היו יכולים לתרץ שאינם עוברים בלא יחל, שהרי בצדקה בעינין פיו ולבו שוין, ויכול לומר שהוציא בשפתיו וביטל בלבו, אכן עתה שפסקו ברבים ולא נתנו, הרי שלא חששו להפסד עניים שגם אחרים יעשו כן, אם כן, אין להם תירוץ במה שמהיין שטרות פרועים לצורך זה,

המשך בעמוד הבא

כח התורה של התנא יונתן בן עוזיאל

סוכה דף כח: "אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה - כל עוף שפורח עליו מיד נשרף".

ע"פ דברי התוס' (ד"ה כל עוף וכו') נראה לבאר דבר נפלא זה דהיה בו מדה כנגד מדה. שעל שעסק בתורה שניתנה באש ונמשלה באש, נעשה כחו כשל אש, ולכן כל עוף שפורח עליו מיד נשרף.

(ספר על כן, עמוד צ"ו)

על מה לוקה החמה

דף כט: "תנו רבנן: בשביל ארבעה דברים חמה לוקה: על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה, ועל נערה המאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה, ועל משכב זכור, ועל שני אחין שנשפך דמן כאחד".

"חמה לוקה: על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה - ... כי האב"ד דומה לחמה שמאיר לכל בתורה וע"כ משה שהיה אב"ד אמרו בו פניו כפני חמה". "ועל נערה המאורסה שצעקה בעיר (שיצילה מן האונס) ואין מושיע לה" - כנגד מה שהיתה צעקתה **ברורה לכל כשמש** ואף על פי כן, לא היה מושיע לה - **השמש לוקה**.

(מהרש"א)

ועל משכב זכור: "ל"ל דזה הי' עון מבול שהשחיתו דרכם ולא שמש החמה להאיר כמו שדרשו רז"ל מפסוק דיום ולילה לא ישבותו וביותר נלענ"ד דבמשכב זכור הוי ממש מדה כנגד מדה משום דהחמה היא המשפיע האור והארץ החשוכה היא הנשפעת המקבלת שפע וכן הזכר הוא המשפיע והנקבה המקבלת השפע וזה שבא על הזכור שינה סדר העולם ועשה המשפיע למושפע לכן החמה לוקה ונעשה חשוך במקצת ונעשה ג"כ המשפיע למושפע שצריך לאור אחר שיאיר מחשכו".

(ערוך לנר)

פירוש: "ועל משכב זכור" - על שמשנים מההנהגה הטבעית, הקב"ה משנה מהנהגת הטבע.

פירוש: "ועל שני אחין שנשפך דמן כאחד", אדם הוא עולם קטן, ועל שמחשיכים את פני האבלים על הריגת שני אחים (שהם שני עולמות) נעשה להם כמידתם, ובמקום שתשמם השמש בזמנה והלבנה בזמנה, לוקה החמה ומשמישים שני האחים (השמש והירח) כאחד ומצוי חושך בעולם דוגמת

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.).

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

המשך מדה כנגד מדה בדף היומי מהעמוד הקודם

ולכן נענשין כדין מדה כנגד מדה, שנכסיהם נגזלים מהם".

(ערוך לנר)

פירוש: הרוצים להרבות ממונם שלא כדין או שאינם משתמשים בממונם כדין (למחות בציבור, שמרוב עושרם הבריות נשמעים להם) – יאבד ממונם.

ד' סיבות לאיבוד נכסי בעלי בתים

דף כט: "אמר רב: בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים יוצאין לטמיון על כובשי שכר שכיר (וברש"י: שמדחהו בלך ושוב) ועל עושקי שכר שכיר (וברש"י: לגמרי גוזל שכרו) ועל שפורקין עול מעל צואריהן ונותנין על חבריהן ועל גסות הרוח. וגסות הרוח כנגד כולן אבל בענוים כתיב: וענוים יירשו ארץ והתענגו על רוב שלום".

ועל גסות הרוח. שמתגאים ומשתררין על אחיהם בשביל עושרן". ולכן נכסיהם יוצאין לטמיון (ופירש"י - שנטממין וכלים מאלהים).

(רש"י)

ובערוך לנר ד"ה יוצאין לטמיון: "הנה בארבעה דלעיל בשנים הראשונים גוזל ממון של אחרים ובשנים האחרונים חוטא בפומבי שהיה יכול למחות ברבים ופוסק צדקה ברבים, ולכן עונשו שממונו נגזל ממלכות בפומבי, אבל בהנך ד' דברים דקחשיב אינו גוזל ממון אחרים אלא שמניח תחת ידו מה שהוא לאחרים, דהיינו בכובש ועושק ופורק עול מעל צווארו, וכן גסות הרוח הוא דבר מה שטמון בלבו, ולכן עונשו שממונו הולך לטמיון אצלו מאליו **מדה כנגד מדה**, הוא שוהה אצלו ממון שהיה לו ליתן לאחרים ולכן ממונו נטמם אצלו, הוא מתגאה בלבו בעשרו, ולכן עשרו נאבד אצלו, מה שידוע לו לבד וכלו עיניו כל היום עד שישוב וטוב לו".

פירוש (ר. פ.): גס הרוח מאמין שהכל שלו או לפחות צריך להיות שלו ולכן **מדה כנגד מדה** נכסיו יוצאין לטמיון והוא מאבד אותם.

עצירת גשמים בעוון עבודה זרה

דברים י"א ו"ז: "וְחָרָה אִף ה' בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת בְּבוּלָה וְאֲבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר ה' נָתַן לָכֶם".

"הגשמים נעצרין בעוון עובדי עבודה זרה... מניין? השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וגו', מה כתיב בתריה (כתוב אחרי פסוק זה)? וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר".

הם פונים אל האלילים ומסתירים פנים מהקב"ה, אף הקב"ה מסתיר פניו מהם.

(ירושלמי תענית פ"ג ה"ג, פירוש ע"פ באור ידיד נפש)

כפי מה שמייסר את בנו, כך מייסרים אותו מן השמים

דברים ח' ה': "וַיִּדְעַתְּ עִם לִבְךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יִסֵּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ מִיִּסְרֶךָ".

ייתכן לרמז, כי כפי מה שהאדם מייסר את בנו כראוי, כך זוכה שמייסרים אותו מן השמים לטוב לו.

(שפת אמת ליקוטים)

...

זכירה כנגד זכירה

דברים ט' ז': "זָכַר אֶל תְּשֻׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּמִדְבָּר לְמַן הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאָתָּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאֶמֶס עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה מִמְרִים הֵייתָ עִם ה'".

כאשר תזכור את החטאים שעשית – את אשר הקצפת את ה' אלוקיך במדבר – אזי מדה כנגד מדה, יזכור השי"ת את מסירות הנפש של ישראל, "זכרתי לך חסד נעורך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה (ירמיה ב' ב)".

(מנחת יהודה)

...

המהלל אלוקים – יזכה להשיג יותר אלוקות

דברים י' כ"א: "הוא תהלתך והוא אלקיך אשר עשה אתך את הגדלת ואת הנוראת האלה אשר ראו עיניך".

מדת השגתך באלהות "והוא אלקיך" – תלויה באותה מדה בה הנך משבח ומהללו – "הוא תהלתך".

(פנים יפות)

...

עשיה כנגד עשיה

דברים י"א ד': "וְנִתְתִּי מִטֵּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵת יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפָּת דָּגְנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהַרְךָ".

"ונתתי מטר ארצכם, אמר הקב"ה: **אתם עשיתם מה שעליכם, אף אני אעשה מה שעלי, ונתתי מטר ארצכם**".

(מדרש תנאים)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.ה)

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

המאכיל לאחרים די מחסורם, יתן לו ה' די מחסורו

דברים י"א ט"ו: "ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת".

"אמר רב יהודה אמר רב, אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, שנאמר: ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת" (ברכות דף מ.).

"... ומזה יש ללמוד לכל הסמוכים עליו, כגון בני ביתו ומשרתיו ומשרתי הקהל שהם כתרנגולים הסגורים בכלוב שעיניהם תלויות על בעל הבית, וצריך להזדרז ולדחוק עצמו ליתן להם את אכלם די מחסורם בעתם קודם שיאכל הוא. ובמדה שאדם מודד בה מודדין לו - גם ה' יתן לו די מחסורו דבר בעתו".

(פלא יועץ ערך "בעלי חיים")

...

המציין שעריו בעוה"ב - יצוינו שעריו בעוה"ב

דברים י"א ט"ז-כ"א: "ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובבלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ".

'וכתבתם על מזוזות ביתך, מלא, ב' מזוזות בעוה"ז ובעוה"ב, ובשעריך יהיו שעריך של עוה"ב מצויינים: זה השער של פלוני.

(שפתי כהן)

...

מדוע לא בלו בגדי ישראל

דברים ח' ד': "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה".

פירוש (שמעתי): איתא בפסיקתא זוטרתא (שמות ו' ו') שבני ישראל לא שינו לבושם במצרים, ומדה כנגד מדה זכו "שמלתך לא בלתה מעליך".

פירות אדמתך כנגד פירות בטן

דברים ז' ו"ג: "ואהבך וברכך והרבה וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך שגר אלפיך ועשתרת צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך".

וברך פרי בטנך ופרי אדמתך - אם פרי בטנך יתנהגו בקדושה ובטהרה - פירות אדמתך יהיו טובים ושמנים וריחניים.

(מאור ושמש)

...

מהירות כנגד מהירות

דברים ט' י"ב: "ויאמר ה' אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה".

פירוש: על ש"סרו מהר" נצטווה משה רבינו "קום רד מהר מזה". מהירות כנגד מהירות.

...

זה כנגד זה

דברים ח' ד': "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה".

"א"ר יודן: בזכות שאמרתם "זה א-לי ואנוהו" (שמות ט"ו ב'), נתתי "זה לכם ארבעים שנה" (רומז לפסוק הנ"ל): "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה".

(ילקוט שמעוני תהלים רמז תר"צ)

...

התולה הצלחת ממונו בעצמו - יאבד ממונו

דברים ח' י"ז: "ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה".

מדרש. מעשה בסוחר שלקח כסף ליריד, ופגשו אליהו הנביא, אמר לו לאן אתה הולך, אמר: ליריד, ולא אמר "אם ירצה ה'" - ונאבד כספו.

חזר לביתו והביא כסף נוסף, שוב פגשו אליהו, ואמר לו לאן אתה הולך, אמר: ליריד. אמר לו אליהו: אם לא תאמר "אם ירצה ה'", תאבד גם כספך זה. ואמר: "אם ירצה ה'", ומצא אה"כ גם כספו שאבד.

(חדרי בטן לרב החיד"א זיע"א, עמוד נ')

לרפואה שלמה: בן ציון בן חיה

הנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403

דוא"ל ap@torah24-7.com אתר <https://torah24-7.com/SEFORIM-HEBREW/>

